

Москалюк Надія Богданівна,

к.ю.н., доцент, доцент кафедри фінансово-економічної безпеки

та інтелектуальної власності

Тернопільський національний економічний університет

ОСОБЛИВОСТІ СФЕР ЗАСТОСУВАННЯ МИТНИХ ЗАСОБІВ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У НАЦІОНАЛЬНІЙ ТА ЄВРОПЕЙСЬКІЙ ПРАКТИЦІ

Угода про торгівельні аспекти прав інтелектуальної власності (далі – Угода TRIPS) у розділі 4 передбачає правове регулювання спеціальних вимог щодо заходів на кордоні. Так, ст. 51 Угоди TRIPS передбачається, що: «Члени повинні, згідно з викладеними нижче положеннями, прийняти процедури для того, щоб надавати можливість власнику прав, який має дійсні підстави підозрювати, що може відбуватися імпортування товарів з фальсифікованим товарним знаком або товарів, створених з порушенням авторських прав, подавати до компетентних органів, адміністративних або судових, письмову заяву з проханням, щоб митні органи затримали ці товари і не випускали їх у вільний обіг...» [1]. Вказаними положеннями Угода TRIPS встановлює сферу застосування спеціальних вимог щодо заходів на кордоні.

Подібні норми із визначення сфери застосування митного контролю містяться і у нормах митного законодавства України, і у нормах регіонального законодавства ЄС. Аналіз вказаних положень дає змогу стверджувати про наявність певних відмінностей у визначенні такої сфери, що в подальшому потребує гармонізації.

Угода TRIPS у ст. ст. 51 та 60 встановлює сферу застосування митного контролю. Так, митний контроль можливий стосовно імпортування та експортування товарів з фальсифікованим товарним знаком або товарів, створених з порушенням авторських прав. Примітка 13 до ст. 51 встановлює, що не повинно бути жодних зобов'язань застосовувати такі процедури до

імпорту товарів, випущених на ринок в іншій країні власником права інтелектуальної власності або за його згодою, чи до транзитних товарів. Також вищезгадані положення можуть не застосовуватися до незначної кількості товарів некомерційного призначення, які містяться в особистому багажі осіб або відправляються малими партіями.

Із прийняттям МК України у новій редакції 2012 року, сприянню захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України присвячено розділ XIV. Сфера застосування чинною редакцією МК України зводиться до наступного: «Заходи, пов'язані з призупиненням митного оформлення відповідно до положень цього розділу, застосовуються органами доходів і зборів щодо товарів, які ввозяться на митну територію України для вільного обігу або вивозяться для вільного обігу за межі митної території України, за винятком: 1) особистих речей громадян; 2) товарів, які містять об'єкти права інтелектуальної власності, що охороняються відповідно до закону, та які переміщуються через митний кордон України для власного використання громадянами і не призначені для виробничої чи іншої підприємницької діяльності, сумарна вартість та/або вага яких не перевищує обмежень; 3) припасів [2].

Із означеної норми вбачається, що положеннями МК України не конкретизується перелік об'єктів права інтелектуальної власності, за сприянням у захисті прав на які є змога звертатись до митних органів правовласнику.

Грунтовний науковий аналіз митних заходів захисту прав інтелектуальної власності в країнах ЄС дозволяє стверджувати про чітко встановлену сферу їх застосування і передбачення винятків із цієї сфери виключно завдяки регламентації вичерпання прав правовласників. Так, Регламент Ради (ЄС) 1383/2003 у ст. 2 (1) встановлює можливість застосування митних заходів щодо таких трьох груп товарів, які порушують право інтелектуальної власності:

1. Контрафактні товари, що включають: товари з ознаками, аналогічними товарам з фальсифікованою торговельною маркою Угоди TRIPS; крім того – будь-який символ торговельної марки, у тому числі відображений окремо від

товарів, за тих же умов, що і для товарів, наведених вище; упаковки, на які нанесено знаки контрафактних товарів, що відображені окремо, за тих же умов, як і для товарів, наведених вище.

2. Піратські товари, визначення яких відповідає визначенню «товарів з порушенням авторських прав» з додаванням товарів, які є копіями або які містять копії, виготовлені без згоди особи, що має право на зареєстрований або незареєстрований згідно з національним законодавством промисловий зразок, або особи, яка була належним чином уповноважена суб'єктом права у країні виготовлення.

3. Товари, які у державі-члені, де подаватиметься заява на застосування дій митних органів, порушують: патент відповідно до законодавства цієї держави-члена; додатковий сертифікат захисту виду; національні права на сорти рослин згідно з законодавством цієї держави-члена або права на сорти рослин Спільноти; зазначення походження або географічні зазначення, які охороняються за законодавством цієї держави-члена або на рівні Спільноти [3, с. 400].

Як бачимо із наведеного вище, Регламент також суттєво розширив перелік об'єктів права інтелектуальної власності, щодо яких можливе застосування митних заходів у порівнянні із Угодою TRIPS. Проте, на відміну від національного митного законодавства, деталізує до яких товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, є змога застосовувати заходи.

Суттєвою відмінністю, яка спостерігається між національним та європейським законодавством у питанні сфери застосування митних заходів, є відмінність у встановленні виключень. Так, Регламент не застосовується до товарів, на які була нанесена торговельна марка за згоди суб'єкта права на цей знак, або товарів, які мають захищене зазначення походження або захищене географічне зазначення, або перебувають під патентною охороною або охороною додаткового сертифіката захисту, авторського права або суміжних прав, або права на промисловий зразок або сорт рослин та які були виготовлені за згоди суб'єкта права, проте, без його згоди надходять для декларування для

вільного обігу, експорту або реекспорту. Він також не застосовується до товарів, зазначених вище та які були виготовлені або були захищені іншим правом інтелектуальної власності, наведеним у Регламенті у статті 2 (1), за умов, відмінних від погоджених з суб'єктом прав.

Наведеними вище нормами Регламент відмежовує застосування митних заходів у випадку здійснення паралельного імпорту, чим задовольняє вимогу Угоди TRIPS. МК України серед виключень із сфери застосування не згадує подібних випадків, а тому не дає можливості чітко усвідомити його ставлення до питання паралельного імпорту. Ми вважаємо, що такий стан речей має місце через неоднозначну позицію законодавця у питанні вичерпання прав інтелектуальної власності, і саме це відтягує однозначне вирішення питання щодо паралельного імпорту.

Наступною відмінністю між європейським та національним законодавством у питанні сфери застосування митних заходів захисту прав інтелектуальної власності є позиція щодо транзитних товарів. Так, Регламентом транзит товарів відносяться до винятку, за якого не застосовуються митні заходи. МК України у редакції 2012 року подібного винятку не містить, хоча він існував у попередніх редакціях. Реальних причин для відмови у регламентації подібного винятку ми не вбачаємо, а тому пропонуємо повернути норму щодо незастосування митних засобів у випадку транзиту до МК України.

Отож, проведений порівняльно-правовий аналіз норм міжнародного, національного та регіонального законодавства у питанні встановлення сфери застосування митних заходів захисту прав інтелектуальної власності дав нам змогу сформулювати наступні висновки:

1. Угода TRIPS встановлює вимогу щодо обмеженого переліку об'єктів, для захисту прав на які є змога звертатись до митних органів. Як національне, так і європейське законодавство розширюють ці переліки і передбачають застосування митних заходів до значно більшої кількості об'єктів.

2. Винятки із сфери застосування в Угоді TRIPS стосуються паралельного імпорту, транзиту товарів, а також перевезення незначної кількості товарів

некомерційного призначення в особистому багажі осіб або відправляються малими партіями. Європейське законодавство містить аналогічні вимоги до винятків, чим підтверджує цілковиту відповідність нормам міжнародного законодавства. Національне законодавство в процесі його розвитку зазнавало суттєвих змін у питанні встановлення винятків із сфери застосування. Станом на сьогоднішній день не знайшли свого відображення у МК України передбачення винятку про паралельний імпорт та транзит. Вказана особливість приводить до невідповідності національного законодавства вимогам міжнародного акту і при подальшому здійсненні Україною євроінтеграційних процесів, - необхідності гармонізації в означених питаннях.

3. Причиною відсутності у нормах митного законодавства України чіткого ставлення до паралельного імпорту є, на нашу думку, відсутність однозначного вирішення питання про наявний режим вичерпання прав інтелектуальної власності. Прийняття рішення щодо обрання режиму здатне вплинути на подальшу еволюцію митного законодавства в напрямі адаптації його до європейського регіонального законодавства.

Література:

1. Угода про торгівельні аспекти прав інтелектуальної власності від 15.04.1994 року // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: // http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/981_018
2. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 44-45, № 46-47, № 48, ст.552.
3. Капіца Ю.М. Митні засоби захисту прав інтелектуальної власності / Ю.М. Капіца // Матеріали Міжнародної конференції «Актуальні питання охорони прав інтелектуальної власності в Україні та Європейському Союзу в контексті Європейської інтеграції» (Київ, 2010 р.). – С. 394-415.